

STATENS MUSEER FÖR VÄRLDSKULTUR

NATIONAL MUSEUMS OF WORLD CULTURE

YTTRANDE

2016-03-11

Dnr 61/2016. dd 1.4.

Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

Ku2015/02403/KL Riksantikvarieämbetets rapport Översyn av regelverket om kulturföremål

Statens museer för världskultur har anmodats svara på denna remiss (instans 42). Myndigheten lämnar härmed sitt yttrande

Allmänna bedömningar

Vi bedömer att föreslagna förändringar av kriterier för tillståndsplikt vid utförelse och som grund för återlämnande i kulturmiljölagen (1988:950 kapitel 5) och i kulturmiljöförordningen (1988:1188 23 §, 27-31 §§) i hög grad berör också kulturföremål av den typ som statens museer för världskultur förvaltar, t ex:

a/ arkeologiska samlingar varav huvuddelen tillkommit under fältarbete reglerat mellan Sverige och ursprungslandet under första hälften av 1900-talet

b/etnografiska samlingar, t ex de ursprungligen förvaltade av Vetenskapsakademien omfattande Linnélärjungarnas samlingar

c/ kulturföremål som ofta genom köp i ursprungslandet eller på den nationella och internationella antikvitetsmarknaden kommit att ingå i svenska privatpersoners samlingar och som speglar specifika trender i omvärldsintresset och/eller specifika estetiska preferenser inom givna samhällsgrupper i Sverige under givna tidsperioder. Huvuddelen av samlingarna byggdes upp under 1900-talets första hälft och många välkända samlingar har genom åren donerats till museer.

d/ kulturföremål som köpts från Östasien nytillverkade som beställningsvaror eller som importgods till Sverige under 1700-talet och det tidiga 1800-talet och som därefter blivit eftertraktade samlarobjekt.

e/ en mindre samling samiska föremål.

f/ stora samlingar fotografier tagna under sent 1800-tal och 1900-tal. Ett flertal fotografiska samlingar dokumenterar etnografiskt eller arkeologiskt fältarbete som också representeras i föremålssamlingar.

Nedanstående yttrande utgår från dessa typer av samlingar i ljuset av tillstånd för utförelse, men också utifrån kravet på omnämnande i lagen för möjligheter för återförande av stulna föremål.

Vi tillstyrker

- En ursprungsneutral skrivning (upphävande av kulturmiljölagen 5 kap. 2§; ny lydelse i 5 kap. 1§ samt kulturmiljöförordningen 23§)
- En förändrad åldersgräns som anger att kulturföremål skall ha funnits i Sverige i minst 75 år för att omfattas av utförelsereglerna (ny lydelse i 5 kap. 1§)
- Införande av bedömningskriterier och deras föreslagna lydelse (ny lydelse 5 kap. 7 a §)
- Formuleringen angående arkeologiska föremål ”Arkeologiska föremål oavsett material och värde som härrör från tiden före 1850”
- Införande av föremålskategorierna ”Leksaker och spel”, ”Fotografier och film” samt ”Kyrkliga inventarier” (kulturmiljöförordningen samt bilaga 1 till rådets förordning EG nr 116/2009)
- De förändringar i kulturmiljöförordningen 27 §, 29-31§§ som följer av ovanstående förslag
- Förslaget att utreda möjligheten att upprätta ett offentligt nationellt register för föremål som fått avslag på inlämnad utförelsansökan

Vi vill poängtera

Problemet med värdegränser för möjlighet för återlämnande då det gäller föremål ur etnografiska samlingar av utomordentligt stort kulturhistoriskt värde för Sverige. De enstaka föremålen är svåra att prissätta då de inte förekommer på marknaden. Deras kulturhistoriska värde som del i en specifik samling är å andra sidan oersättligt.

Vi förordar ett tillägg i materialkategorier, 28 § samt Bilaga 1

Bland de uppräknade materialkategorierna nämns inte lackarbete. Lackföremål från Kina och Japan, dvs. föremål överdragna med saften av lackträdet *Rhus verniciflua*, kan vara byggda runt en kärna av trä, bambu, paper-maché, läder, tyg eller metall helt dold av lacklagren. De Östasiatiska lackföremålen kan därför inte på ett enkelt sätt sorteras in under någon av de angivna materialkategorierna och med kärna av papier-maché, läder eller tyg kan de inte sägas ingå i de materialkategorier som omfattas av lagstiftningen.

Föremålen var exklusiva samlarobjekt och reflekterar som sådana en viktig aspekt av Sveriges kulturhistoria. De betingar ett högt pris och flera viktiga samlingar förvaltas av statliga museer. Då möjligheter för återlämnande är kopplat till omnämnande bör ovan nämnda tillägg göras.

I detta ärende har Överintendent Ann Follin beslutat, efter föredragning av Eva Myrdal, senior forskare.

Stockholm dag som ovan

Ann Follin
Överintendent